

Mededelingenblad van de Stichting Heemkundige Kring
De Vyer Heertganghen te Goirle

Verschijnt 3x per jaar

Secretariaat/redactie:

Adres: Nieuwe Rielseweg 41-43, 5051 PD Goirle

Email: secretariaat@heemkundekring-goirle.nl

Telefoon: 013 5348972

Kerstmis 2018

Sinterklaas is de deur uit en hup, de kerstbomen staan in Goirle de volgende dag al weer te schitteren met hun lampjes. Het heerlijk avondje wordt geruild tegen de warme familiedagen van Kerstmis.

Voor onze lokale omroep (LOG) mag ik dit jaar een kerstverhaal vertellen. Ik koos dit jaar voor het verhaal van *het Kerstbestand aan het Westfront van de Eerste Wereldoorlog in*

1914. Dat doe ik omdat het precies 100 jaar geleden is dat de echte Wapenstilstand werd getekend. Tussen al die ellende die deze loopgravenoorlog aanrichtte aan beide kanten van de frontlijn, kwamen Duitse, Engelse en Belgische soldaten spontaan naar het niemandsland tussen hen in, om elkaar een zalig Kerstmis te wensen en de handen te schudden. Een wonderlijk tafereel was dat in die bizarre ellende van de Eerste Wereldoorlog.

Soms lijkt onze wereld ook wel op die loopgravenoorlog: het node-loze geweld met de gele hesjes in Parijs, de traangascilinders in een nachtclub in Italië, de straatteur in Broekhoven-3 waar ze in 1½ uur een heel huis sloopten, etc. En dan hebben we het nog niet over de wrede oorlog in Jemen, of de burgeroorlog in Mali en Zuid-Soedan. Wij proberen mee te leven, steunen af en toe de goede doelenacties, maar kijken meestal machteloos toe... En dan is ook voor ons Kerstmis een rustpunt.

Laten we in ieder geval maar zuinig zijn op onze eigen fijne momenten, bijvoorbeeld al die momenten die we met ons eigen Heem mee mogen maken. Dit jaar waren dat het Driekoningenzin-gen in het Jan van Besouw, de prachtige busreis naar het Verdronken Land van Saeftinghe en de Hedwige polder met die dappere chauffeuse van ons. Denk ook aan die prachtige presentatieochtend op 11 november met het boek van Jan Pieterse, in onze eigen gezellige heemschuur, en aan onze eigen kerstavond met het Heem op 18 december.

Koester deze momenten, deel ze met elkaar en zet ze voort in 2019!

Ik wens u allen namens bestuur en medewerkers

Een zalig kerstfeest en een gelukkig en gezond 2019!

Jan A.M. van Eijck, voorzitter Heemkundige kring De Vyer Heertganghen Goirle

Figuur 1 Kerstbestand in Ploegsteert (België) in 1914

= Boekpresentatie Jan Pieterse =

Terugblik boekpresentatie Jan Pieterse "Niet geraakt, wel getroffen!" in de heemschuur op 11 november.

Mede door de aankondigingen in het Nieuwsblad en Goirles Belang had zich een grote groep belangstellenden verzameld in de heemschuur om de boekpresentatie mee te maken. De schuur was met bijna 150 bezoekers meer dan gevuld. De presentatie begon precies om 11.00 uur en dat was ook het tijdstip waarop 100 jaar geleden de wapenstilstand in zou gaan die het einde van de eerste wereldoorlog betekende. Nederland was weliswaar neutraal in de oorlog maar de inkwartiering van een groot aantal militaire manschappen en de vele vluchtelingen uit België hebben het kleine dorp dat Goirle toen nog was zeker niet onberoerd gelaten.

De toespraken van onze voorzitter Jan van Eijck, auteur Jan Pieterse en burgemeester Mark van Stappershoef hadden de volle aandacht van de aanwezigen en voelden aan als een warme woordendouche in de niet verwarmde schuur. Jan van Eijck ging vooral in de tot standkoming van het boek en benadrukte het belang van het

Figuur 2 Jan Pieterse overhandigt eerste exemplaren van zijn boek aan Annemiek van Puijenbroek en burgemeester Mark van Stappershoef

boek omdat het zo goed de situatie in het grensdorp Goirle in beeld heeft gebracht. Het is een monnikenwerk geweest om al die oude archieven door te spitten op zoek naar feiten, foto's en verhalen. Het resultaat is een boek dat er wezen mag en als heemkundekring zijn we er trots dat we iemand in ons midden hebben die dit stuk geschiedenis zo gedegen en boeiend heeft beschreven. Auteur Jan Pieterse nam ons in zijn inleiding nog even mee naar het begin van de oorlog en hoe Nederland zijn neutraliteit heeft kunnen behouden. Daarna ging hij uitgebreid in op de gebeurtenissen van de 11e november 1918 toen in een Franse treinwagon in de bossen bij Compiègne de onvoorwaardelijke overgave werd getekend om 5 uur 's ochtends met de afspraak dat om 11.00 uur de oorlogshandelingen definitief zouden stoppen.

Toch vielen er op die laatste dag nog veel slachtoffers door miscommunicatie en mede door het arrogante en roekeloze gedrag van verschillende generaals die hun troepen soms letterlijk de dood in joegen door er van uit te gaan dat de Duitsers onmiddellijk na de capitulatie ruim baan zouden geven aan de oprukkende troepen. Burgemeester Mark van Stappershoef, die Jan Pieterse nog meegemaakt heeft als docent, noemde de presentatie een belangrijk moment in de geschiedschrijving van Goirle. Hij ging ook nog in op een tragische gebeurtenis rond de dodendraad waarbij twee zusjes, één aan de Belgische en één aan de Nederlandse kant (gevlucht) de dood vonden bij het uitwisselen van spullen bij de draad.

Na de lezingen werden de 'eerste' exemplaren uitgereikt. Het allereerste boek reikte Jan uit aan zijn vrouw Els en vervolgens kregen de burgemeester en Annemiek van Puijenbroek (stichting Annetje van Puijenbroek) een exemplaar uitgereikt. Daarna kon de verkoop van het boek beginnen waarbij veel mensen wel even in de rij wilden staan voor een gesigneerd exemplaar.

Deze feestelijke boekpresentatie kunnen we zeker zien als een van de hoogtepunten van dit heemjaar tot nu toe.

Albert Oude Ophuis

= Lezingen en Excursies =

Het verhaal van de Archeologie in Alphen en omgeving

Lezing door Jan van Eijck op 29 januari 2019

Het Oudheidkundig Streekmuseum in Alphen is recent helemaal op de schop gegaan en in september 2016 als een Phoenix uit de as herrezen met de vaste expositie Het verhaal van Alphen! In dat kader zette

Jan van Eijck, oud-Alphenaar en nog betrokken als adviseur bij dit museum, op een rijtje wie in Alphen allemaal in de grond hebben zitten wroeten....

De eerste "wetenschappelijke" opgraving vond daar plaats in 1791-92, het eerste archeologisch grondplan kwam in 1845 en de eerste Merovingische opgraving in Noord-Brabant was in 1950. Het verhaal eindigt natuurlijk met pastoor Binck (1881-1971), oprichter

van Brabants Heem en verwoed amateurarcheoloog. Maar behalve de officiële archeologen-van-naam heeft Jan van Eijck vooral uitgezocht wie er nu daadwerkelijk met de schoenen in de modder hebben gestaan en met de schop in de grond hebben gegraven.

Ook de opgravingen van de Regte Heide en het Urnenveld in Goirle komen uitgebreid aan de orde.

Op 1 september 2018 hebben we met de kleine excursie al kennis gemaakt met dit museum. Nu vertelt Jan van Eijck in een powerpointpresentatie van 2 x 3 kwartier over de achtergrond van al deze vondsten.

De laatmiddeleeuwse weg Antwerpen – Den Bosch

Terublik op lezing door Jan Sikkers op 26 november 2018

Voor een aandachtig gehoor van ca 40 heemleden nam de heer Jan Sikkers de aanwezigen stapvoets mee op de weg zoals die vanaf ca 1400 tot ca 1800 liep vanuit Antwerpen naar Den Bosch.

Figuur 3 De laatmiddeleeuwse weg Antwerpen - Den Bosch

Hij liet aan de hand van foto's zien waar de verschillende delen van het traject zich destijds bevonden en benoemde de plaatsen waarlangs of waardoorheen die weg heeft gelopen. Daarbij vertelde hij boeiende verhalen en gaf aan dat hij samen met een andere onderzoeker gedurende een veertigtal middagen steeds ter plekke vanaf het beginpunt tot het einde was gaan opsporen hoe de weg oorspronkelijk heeft gelopen.

Een van de eerste plekken die onderzocht zijn, is de Tilburgbaan in St. Job in't Goor. Aan deze Tilburgbaan, op het kruispunt met de Locht bij Brecht vindt men de Theobalduskapel, in de volksmond 'Lochts kappelleke' genaamd. De kapel bestond reeds in 1436

maar zijn huidige vorm dateert van 1615. Vlak bij de kapel ligt de Broeigans een hoeve die vanaf de late Middeleeuwen een herberg was voor reizigers langs de baan en tevens een brouwerij was. Zo, geïllustreerd met veel foto's, ging de reis verder op weg naar Den Bosch.

Hij liet zien wat er nog in het landschap van de oude weg zichtbaar is en wat de invloed was van de kerk en de burgerlijke overheid op de aanleg en het gebruik van deze weg.

Aan de hand van een grote landkaart konden de aanwezigen in gedachten de weg meelopen om zo bij het eindpunt te komen.

Clemens Crombach

Excursie naar 't Schoor, heemkundekring Udenhout

Terublik op excursie 26 oktober 2018

Vrijdag 26 oktober ging een groep heemleden op bezoek bij 't Schoor, het heemkundegebouw van de heemkundekring in Udenhout.

Na een kop koffie bij restaurant "De Voorkamer" gingen de heemleden, in drie groepen verdeeld, richting 't Schoor, waar drie gidsen klaar stonden om hen te begeleiden bij de bezichtiging.

Op de begane grond werd verteld over het gebouw: wie waren achtereenvolgens de eigenaren, waar werd het zoal voor gebruikt. Rector Merckx van het achterliggende gesticht "Huize Vincentius" was de laatste bewoner van het pand en hij was het die de bovenverdiepingen beschikbaar stelde aan de heemkundekring Udenhout.

In de tuin achter stonden een aantal eeuwenoude bomen te pronken. Er was ook een uitbouw te zien met prachtig glaswerk.

Op de eerste verdieping waren een aantal algemene onderwerpen te zien. bv. een schooltje, een katholieke ruimte, een ruimte waar wisselende tentoonstellingen konden worden geëxposeerd, een goei kamer, een slaapkamer, de boerenstand, de zuivelfabriek, de zusters en de fraters etc. etc.

De stoel en de ketting van de laatste burgemeester van Udenhout, achterover gedrukt toen Udenhout bij Tilburg kwam.

Op de bovenverdieping werden een aantal dingen vertoond die echt bij Udenhout hoorden, zoals de steenfabrieken, de houtcultuur waaraan Udenhout zijn naam te danken heeft, een kaasmakerij en nog veel meer, te veel om op te noemen.

Een woord van respect en van dank voor de 3 gidsen, die ons meer dan 90 minuten bezig hielden met al die bovengenoemde aspecten.

We kunnen eerstdaags de leden van 't Schoor op ons eigen Heem tegemoet zien.

Een terechte uitwisseling van 2 Heemkundekringen.

Frans Ekstijn

Lezing door Dr. Liesbeth Hoeven over de bevrijdingscultuur

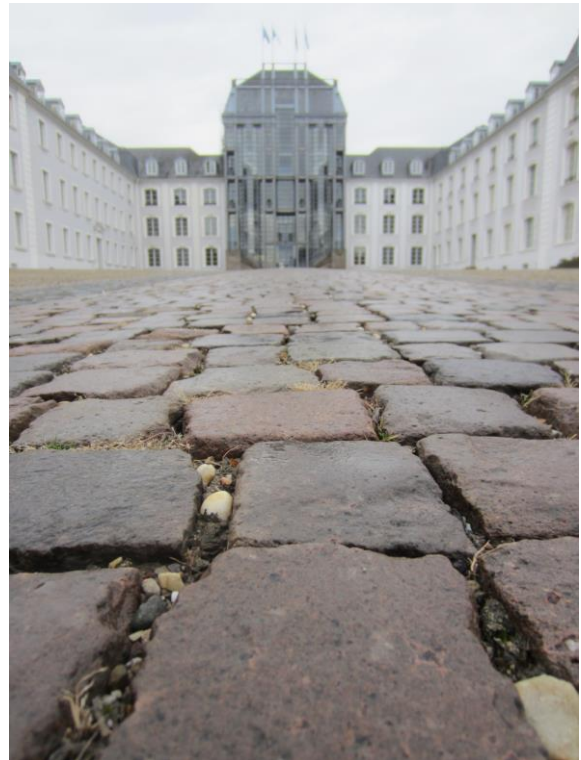
Terugblik op lezing 25 september 2018

Herdenkingscomités en Heemkundekringen in Nederland staan voor een moeilijke vraag. Hoe kunnen de persoonlijke ooggetuigenverhalen, als mensen die de Tweede Wereldoorlog zélf hebben meegemaakt er niet meer zijn, op een aansprekende manier worden ingezet tijdens activiteiten? Op dinsdag 25 september j.l. introduceerde Liesbeth Hoeven de leden van de Heemkundige Kring De Vyer Heertganghen in Goirle een methode om tijdens een herdenking in een provincie, stad of dorp een persoonlijk verhaal centraal te stellen.

Liesbeth Hoeven: “Natuurlijk verbind je zoals al langer gebeurt heden en verleden door duidelijk te maken waarom dit verhaal – op dit moment, op deze plaats – verteld wordt (1. motivatie) en waarover het gaat (2. relevantie). Maar bij deze vertelmethode is ook een actieve bijdrage van jou als verteller geboden. Je verwoordt waarom het verhaal voor jou herkenbaar is (3. identificatie) en hoe het verhaal je op een positieve manier aan het denken zet (4. inspiratie). Op die manier maak je je boodschap als comité of vereniging concreet en toekomstgericht.”

De methode werd door Liesbeth Hoeven geïllustreerd aan de hand van een spannende casus: een ‘onzichtbaar gedenkplein’ in de Duitse stad Saarbrücken op de plaats waar nu het regionale parlement is gehuisvest (kunstenaar Jochen Gerz) en het verhaal van verzetsstrijder George Maduro, die op deze plaats gevangen zat toen het plein nog het hoofdkwartier van de Gestapo was.

Het vertellen van een persoonlijk oorlogsverhaal als dit kan bijdragen aan een boodschap die mensen van alle generaties en afkomsten verbindt: de hoop dat vrijheid ooit voor iedereen vanzelfsprekend is. De vertelmethode van Liesbeth Hoeven biedt een alternatief voor de slogan die we sinds de jaren tachtig horen (en die ons vastzet in het verleden): ‘Dit nooit meer’!

Figuur 4

Bijscript: Jochen Gerz. *2146 Steine – Mahnmahl gegen Rassismus / Das unsichtbare Mahnmahl (2146 stones Monument against racism / The Invisible Monument)* 1993. Saarbrücken. 50 x 70 m. © Foto Liesbeth Hoeven

De lezing werd afgesloten met een levendige discussie over de kracht van het (delen van het) persoonlijke verhaal. De *clue* van het herdenken blijkt niet anders dan die van het samenleven. In het leggen van verbindingen kunnen wij bij elkaar het verlangen naar vrijheid aanwakkeren.

Liesbeth Hoeven

Kleine excursie naar prehistorisch Alphen Terugblik op kleine heemreis op 1 sept 2018

Ongeveer 50 vrijwilligers en partners namen deel aan de excursie naar prehistorisch Alphen. Het werd een genoeiglijke en interessante middag.

De start was in de Heemschuur waar we werden ontvangen met koffie/thee en een stukje vlaai. Daarna was het met auto of fiets op weg naar Alphen waar we eerst een bezoek brachten aan de grootste grafheuvel van Noord-Brabant op Kwaalburg (tussen Alphen en Baarle-Nassau in de Generaalbossen).

Ter plekke kregen we uitleg van Jan van Eijck over de achtergronden van deze Ringwalgrafheuvel uit de Bronstijd.

Omstreeks 15.00 uur werden we verwacht in het vernieuwde Oudheidkundig Streekmuseum in Alphen.

Figuur 5 rondleiding door het streekmuseum

Op het grasveld onder de bomen stond koffie/thee klaar en daar was wel behoefte aan na het warme en droge bezoek aan de grafheuvel.

In twee groepen kregen we een rondleiding door het streekmuseum waarbij de voorzaal het Verhaal van Alphen geeft vanaf ongeveer 10.000 voor Chr. (Pré-historie met de Steen-, Brons- en IJzertijd, de Romeinse periode en de Middeleeuwen) tot ongeveer 1000 jaar na Chr. en de achterzalen het Verhaal van Alphen geven over de meer recente geschiedenis van Alphen, zeg maar (over)grootmoeders tijd.

Rond 17.00 uur was iedereen weer terug in Goirle en konden we genieten van een geheel verzorgd warm en koud buffet dat Van Roessel Boerderijproducten had klaargezet. Al met al een dag van puur genieten ook voor de inwendige mens.

Albert Oude Ophuis

= Nieuwe titels bibliotheek =

Door een aantal leden is opruiming gehouden in hun boekenkast. Dit heeft ons de volgende titels gebracht:

- Poppel in goede en kwade dagen... Heemkundekring Nicolaus Poppelius.
- 70 jaar Maria Boodschap. Afscheid van een parochie en een kerk (1940 – 2010). Joseph Wijdemans.
- Zoekt ge het geitje wit of zwart Overall met kloppend hart? Gedichten over geiten. Norbert de Vries.
- Antonius Grols en Hendrik van de Sande, 2 Goirlenaren als pastoor van Bavel. Jef van Gils.
- Kermis of straf? Truus van de Waarsenberg. Uitgave stichting Goirle 200 jaar.
- Goirle. 34^e Heem-Werkkamp, 4, 5, 6, 7 augustus 1982.
- Het is gebeurd, het is voorbij! Hein Quinten (HaaQuu), Goirle 2011.
- Herinneringen aan Riel, het dorp waar ik geboren ben, in 22 verhalen. Wim Reinders.
- Tien jaor diktees van Gròdjes. Stichting Tilburgse Taol door Gerard Steijns.
- Beeldschoon aan de Ley II. Gemeente Goirle 2010.

Nieuw verworven:

- Niet geraakt, wel getroffen! Grote problemen in het kleine grensdorp Goirle 1914 – 1918. Jan Pieterse, 2018.

= Schenkingen =

In de afgelopen periode kregen we weer verschillende schenkingen. We noemen hier:

- Boekenpers (C. Robben-van Zantvoort).
- Brievenboek van Fa. van Zantvoort (C. Robben-van Zantvoort).
- Vier theekopjes (L. van Gorp-de Jong).
- Foto's van Joop van den Berg (B. vd Berg-Kamstra, Moergestel).
- Diverse plakboeken betreffende Goirle (o.a. J. Brock).
- Serie tijdschriften "Brabants" over dialect en streekeigene (N. Wierckx).
- Stel kleppers, speelgoed uit de 50er en 60er jaren (Ellie Hoogendoorn).
- Een paar stelten (speelgoed) (Fr. van Hest).
- Windwijzer met Goolse geit (J. Brock).
- Div. Foto's (J. Brock).
- Houten schep (J. Oerlemans).
- Gierschep (J. Oerlemans).
- Zaaimachine (W. Schellekens, Riel).
- Haaknaaldenkoker uit de 19^e eeuw (M. Backx).

= Beheer Heemerf =

De heemtuin

De hekjes rond de tuin waren aan een opknappbeurt toe. Door de mannen van de onderhoudsgroep zijn de hekjes eerst weggehaald, schoongemaakt, waar nodig gerepareerd en opnieuw gebeitst. Met nieuwe steunpalen staan de hekjes nu weer stevig verankerd rond de heemtuin.

Door de buxusmot zijn de heggen rond een aantal borders zodanig aangetast dat ze niet zijn weggehaald. In combinatie met de gevolgen van de droge zomer is het aanzien van de tuin wat minder dan we gewend waren.

Figuur 6 Terugplaatsen van de tuinhekjes

= Brabant Cloud =

Op 3 september 2018 is tijdens de bestuursvergadering het contract ondertekend met Erfgoed Brabant om aan te sluiten bij de Brabant Cloud. Dit betekent dat onze gedigitaliseerde collecties niet meer opgeslagen worden in onze eigen computers maar in de Brabant Cloud, d.w.z. op het internet in een databaseprogramma dat speciaal voor musea en erfgoedinstellingen is ontwikkeld en luistert naar de naam Memorix Maior. De Brabant Cloud biedt vervolgens verschillende mogelijkheden om je collectie online te presenteren. Dit kan op de eigen website, maar ook op collectieve platformen als Brabants Erfgoed en Europeana. De komende maanden zijn we nog druk bezig met het overzetten van

de huidige bestanden naar de cloud en daarna worden nieuwe gegevens rechtstreeks, via een online verbinding, ingevoerd in Memorix Maior. Dit werk hoeft dan niet meer achter een computer op het Heem te gebeuren maar kan ook thuis via een internetverbinding. Misschien zijn er onder de heemleden mensen die dit werk wel thuis zouden willen doen. Zij kunnen contact opnemen met het secretariaat, zie contactgegevens bovenaan de nieuwsbrief.

We hopen dat we binnenkort de eerste resultaten van het nieuwe systeem kunnen laten zien en dat we in de toekomst onze collecties gemakkelijker met anderen kunnen delen.

= Agenda =

14 december 2018:	Kerstverhalen in de Heemschuur;
18 december 2018:	Kerstviering voor de heemleden;
6 januari 2019:	Driekoningen zingen;
12 januari 2019:	Nieuwjaarsbijeenkomst Heem;
29 januari 2019:	Lezing door Jan van Eijck: Archeologie in Alphen en omgeving;
22 februari 2019:	Excursie naar het wijkcentrum De Poorten in de Hasseltstraat in Tilburg;
26 maart 2019:	Lezing door Jan Pieterse over Goirle en de Eerste Wereldoorlog ("niet geraakt, wel getroffen").

- Ω -